

אמנות

ביקורת • הילה קרבלניקוב-פז, "חוף שרתון"

ציורי הנשים הדתיות בתערוכה "חוף שרתון" מקרינים ססגוניות עליזה, אבל נדמה שהילה קרבלניקוב-פז אינה מודעת להיסטוריה של מוטיב המתרחצות

גליה יהב

12 במרץ 2012

בסגנון של אמנות נאיבית, עממית, בפיגורטיביות צבעונית מרובת פרטים ועליזה, מתארת הילה קרבלניקוב-פז את אזור חוף שרתון "כמיקרוקוסמוס לחיי הקהילה החרדית והדתית העירונית", ככתוב בדף הנלווה. מדובר במיקרוקוסמוס מסוים - בימים הנפרדים לנשים בחוף הדתיות, על מלבושיהן, מנהגיהן, אופני הבילוי שלהן. כלומר, זו תערוכת "מתרחצות", תימת ענק בציור הקלאסי, הפרה-מודרני והמודרני, שעיקר עניינה באינטימיות הנשית על טקסיה וסודותיה, והמבט המציצני חושק בגילוי סודות אלה.

הזיהוי בין נשיות ומקווי-מים משותף בדרך זו או אחרת לכל התרבויות בכל התקופות, כמין ארכיטיפ או סימבוליקת רחם די ברורה, הקשורה גם לטהרה וללידה. דוגמה מוקדמת מאוד היא "הולדת ונוס" של בוטיצ'לי מ-1486, ודוגמה מאוחרת היא סדרת תצלומי "חופים" מ-1992-1998 של רינקה דייקסטרה, המתארת דיוקנאות בני נוער פגיעים ושבריריים בבגדי ים על החול. אצל קרבלניקוב-פז, בדומה לתימטיקה של האימפרסיוניסטית מארי-קאסאט, מתואר עולמן של נשים וילדיהם. גם אצלה זהו יקום פרוזאי דווקא, של נוהג יום-יומי, טיפול וביצוע מטלות, ללא ערך סימבולי או מאגי מוסף.

מיניות ילדותית

בציור "נשים על כיסאות" (2010) מצוירות הנשים מהגב, בשביסים וחלוקים, ילדים לצדן, כשהן יושבות על קו המים בכיסאות פלסטיק מתקפלים ושקיות לצדן. ב"נשים וגלגל" (2011) יושבת אשה בשיער

פזור עם שלוש נערות סביבה, והן חופרות בור בחול הרטוב, בחולצות דבוקות ממים על הגב המופנה לצופה, בכפות רגליים חשופות, בתנוחת כריעה על ארבע שבעולם החילוני היא מינית במופגן ואילו כאן מסגירה נינוחות ילדותית ואי מודעות עצמית. ב"חופרות בחול" (2011) יושבות שתי נערות בפישוק רגליים סביב צדפים בחול, על רקע אמהות וילדים בגלגלים מתנפחים המשתכשכים במים הרדודים. למרות החולצה הגדולה המכסה את בגד הים, מה שדומיננטי בציור הוא בדיוק מה שאסור לראות.

ב"רדינג" (2011) שתי חילוניות בביקיני אדום מסתכלות בהפתעה בקבוצת הילדות הדתיות היושבת לידן, וב"מדוזה" (2011) זוהי קבוצת נשים דתיות בבגדי שכבות - חלוקי רחצה מעל טרנינג וחולצה ארוכה - בדגמי טקסטיל מזוהים בססגוניותם (ריבועי תכלת על רקע כחול, פרחים גדולים על רקע שחור, נקודות, דגמים מופשטים, פסים), שמאחוריהן תורני הסירות במרינה החילונית וסוכות העץ העירוניות הנטועות בחול.

הבעיה העיקרית בתערוכה היא שלא ניכר בשום צורה שקרבלניקוב-פז עצמה מבינה שהיא עוסקת ב"מתרחצות", או שהיא מכירה את התיאוריה של המבט, הגברי והאחר, על נשים בתולדות האמנות. נדמה שעלתה בשוגג, בלי מודעות יתרה ובלא כוונה מוקדמת להעיר הערה על אמנות, על נושא עתיר תקדימים, ללא הצעה פמיניסטית רלוונטית. שום דבר באופן שבו היא פורשת את הדימויים, בבחירת אופני הייצוג שלה, אינו רומז לכך. להפך. נראה שעניינה הוא בעולם קטן, כת סגורה בתוך עצמה, ללא כל חשבון לנקודת המבט האמנותית שהיא נוקטת.

לכן ממילא התערוכה לא כוללת אחריות היסטורית, ממילא גם לא מתכתבת עם אמנות פמיניסטית המתייחסת ל"מתרחצות" מנקודת מבט אלטרנטיבית ועכשווית - אלא נוקטת מין אוטיזם אנכרוניסטי שמח בחלקו. הנשים, לפיכך נשארות נופיות, כלומר, לא משיבות מבט אלא רק מיועדות לו, מוצגות בפעילות אינטימית ביקומן הסגור ממש כמו בציורי דגא, למשל, כשהן לא מודעות לסביבתן, מצוירות ממרחק המסגיר את עמדת הציירת כחיצונית לסיטואציה, כתופשת לגמרי את

העמדה הגברית של הצצה אך לא שותפות, כשהגירוי הארוטי שהן מייצרות נובע דווקא משום טבעיותן התמימה, הניצודה, באתר בו נוקשות החוקים ביחס לקוד הלבוש וההתנהגות נפרמת מעט, פוגמת בפרטיותן.

הטכניקה של קרבלניקוב-פז היא הדבקת שכבות מסקינגנטייפ צבעוני, המונחות חתיכה על גבי חתיכה ליצירת מבנה שלם, כשמיכת טלאים העשויה מפתיתים ממש, כפסיפס נייר. אין אפשרות לכתמיות אלא רק לסגנון איורי, המעניק לכל פרט אותה תשומת לב ואותו אופן טיפול. למרות מבט ראשון כללי מתפעל ממראה המוזאיקה הצבעוני והעשיר, במבט שני מקרוב הדיוק האנטומי ותווי הפנים המצוירים בהחלט ניזוקים עקב הטכניקה הייחודית הזו, המשאירה את הנשים כחסרות הבעה, לא מעוררות אמפטיה, סכמטיות, זוויתיות או אפילו מעוותות.

העניין של הציירת הוא ביצירת טקסטורות עשירות - גלי הים, תלמי החול, גרידים הנוצרים מקווי גדרות, חומות וסורגים מעץ אבן ופח, רגבי הכורכר, עננים וגוני שקיעה, בגדי בני-ברק על דגמיהם וקפליהם, גם יבשים וגם חצי שקופים כשהם רטובים - כל אלה מצויים בעימות צורני וצבעוני אחד עם השני, במאבק טכני על גיבוש התמונה המפורטת באחדות החומרית שגזרה על עצמה האמנית. בסופו של דבר זה להטוט טכני מלא חן המייצר מין גלויות סוציו-אתניות למזכרת, באמצעות צבעוניות פולקלוריסטית, דקורציה לא ביקורתית.

בקצה עיר

דווקא העניין המשני בתערוכה, הנחשף באגב, הוא המעניין יותר - הרקע של הנשים, במבט מהים לעבר העיר, המגלה את הים הממוסגר, הכלוא בקצה עיר ובתוך הוויה אורבנית רועשת וצפופה, עטוף בחומה נמוכה, בעדה נראים הצוק, מלונות הפאר (לאונרדו פלאזה וקרלטון), שלטי הפרסומת, האנטנות על הגגות והמנופים, ארובת רדינג ודקלים. יש איזו הנאה ילדותית בזיהוי המקומות, במראה העירוני האופייני עד לפרטיו הקטנים. הרץ למשל, בציור "האצן"

(2011), נלכד בנקודה ספציפית בשביל החיצוני לחוף, למרגלות צוק הכורכר של גן העצמאות, ללא חולצה ובמשקפי שמש ואוזניות, כשמצדו השני חומת האבן האפורה והחוף "הסודי".

בנוסף, מאחר שהוא גם הסימן היחידי לנוכחות גברית באזור, זו המחוללת בעצם את כל הטקסים והאיסורים, העילה לקיומו של חוף ים נפרד - יש ממד מקנא או חומד בהצגתו כך, ללא חולצה, מזיע, אקטיבי, מנותק בעצם מסביבתו, מאזין לקולות פרטיים ועצמאיים, מבטו מוגן מאחורי משקפי שמש.

נקודה נוספת למחשבה על ההקשר המקומי של נשים וחוף הים, עניין קמאי לכאורה, היא מפעל האי-ציות האזרחי של אילנה המרמן וחברותיה, המסיעות נשים ונערות פלסטינאיות ליום כיף בחוף הים התל-אביבי, בניגוד לחוק. העמדה המוסרית והפוליטית הגורסת שכל אדם באשר הוא יזכה לראות את הים לפחות פעם אחת בחייו, המתנערת מ"התקנות הגזעניות, המפללות בין תושבי השטחים הכבושים בידי ישראל על פי דתם ולאומיותם ואוסרות על לא-יהודים תנועה חופשית (...) בעוד יהודים אזרחי ישראל נכנסים לשטחים אלה ויוצאים מהם ללא כל מגבלה", כלשון עצומת התמיכה בה, ובכך העמדה המוסרית והפוליטית הזאת ניצבת בהכרח בתודעת הצופה מול חוף הים המתחשב כל כך באוכלוסייה הדתית, זו הזקוקה לחוף משלה, על תקן חדר משלה, מוגן ומופרד על פי צרכיה.

הילה קרבלניקוב-פז. "חוף שרתון", גלריה ברוורמן, השרון 12, תל אביב. שלישי עד חמישי, 11:00-19:00; שישי-שבת, 11:00-14:00.

עד 19.4

לחצו לקבלת עדכונים בנושא:

+ אמנות

אמנות

הילה קרבלניקוב־פז מתעדת במסקינטייפ את חוף שרתון

כשהיא בונה שכבה על גבי שכבה של נייר דבק צבעוני, מציעה הילה קרבלניקוב־פז הצצה לעולם האינטימי של המתרחצות החרדיות בחוף הנשים

הילה שקולניק־ברנר, עכבר העיר

15 באפריל 2012

התערוכה "חוף שרתון" של הילה קרבלניקוב־פז מציעה התבוננות במציאות אופציונלית, המתקיימת רק שלושה ימים בשבוע. התערוכה מתארת את חוף הדתיים, החוף הנפרד שליד שרתון, ביום המיועד לרחצת נשים. זעיר אנפין של חברה המתנהלת בתוך חוף ים סגור ותחום אך לא מבודד. זה שהעולם האחר חוזר אליו כל הזמן והוא מקבלו בהבנה. מפנה אליו מעט את גבו, אך בה בעת מציץ אליו בביישנות.

« הילה קרבלניקוב־פז - חוף שרתון - לכל הפרטים »

הדבר הבולט ביותר הוא הטכניקה. בתערוכה ממשיכה האמנית לעבוד בטכניקה הייחודית לה, שכבות מסקינטייפ צבעוני המונחות חתיכה על חתיכה ליצירת מבנה שלם, מעין תבליט. היא גוזרת, חותכת, מדביקה ומצמידה, יוצרת משטחים, כתמים, קווי מתאר והצללות, וכל זה עם החומר המבריק, בעל הנוכחות המלאכותית והמשטיחה. קרבלניקוב־פז שולטת היטב בטכניקה הייחודית הזאת, צורת עבודה שכמו נועדה להקשות, לחייב דייקנות, אך לא עדינות. יוצרת מסה מאסיבית הנארגת לכדי פני שטח לכידים. העבודות מצטיינות כך במתח שבין דו ממד לתלת ממד, בין טקטיליות מפתה ופני שטח אחידים, בהם מים, חול וגוף נדמים כאורגניזם זהה. הדיגמיות החוזרות על עצמה חסרת היררכיה, מייצרת דימוי שבו כל פרט מקבל אותה תשומת לב.

טכניקה מבריקה, מתוך התערוכה "חוף שרתון":

ההפך מבילוי בשפת הים

הטכניקה הסיזיפית הזאת, המצטיינת בעמלנות, ברפסטיביות ובסבלנות, מתכתבת היטב עם התוכן, יותר נכון מעצימה אותו. אין דבר הרחוק מבילוי נינוח על שפת הים מאשר גזירה וחיתוך, הסרה והדבקה. אם חוף הים נדמה כמקום נעים לשבת ולשרבט בו, הרי הטכניקה מעמידה בספק את הקיום המציאותי שלו. בכך מעצימה קרבלניקוב־פז את הניתוק המצוי באופן אימננטי בסצנות.

האמנית מתארת חברה של נשים דתיות ברגעי הפוגה מחיי היומיום התובעניים, שבהם הן משילות בגדים וזוכות בשחרור, פיזי ומטאפורי. קרבלניקוב־פז מתבוננת על מרחב חוף שרתון כמיקרוקוסמוס של חיי הקהילה החרדית והדתית העירונית ומציעה בעיקר את מערכות היחסים הנוצרות בין הנשים בחוף, מערכות יחסים הנבנות בזכות הניתוק שמאפשרים החוף וההימצאות בטבע. טבע שאינו מאיים או פראי, אלא מוכר ותחום, עירוני ומסודר, מצע נוח לשחרור ואתגרתא.

חושית וחושנית. העבודה "נשים וגלגל"

מהמאה ה-19 עד היום

בילוי בחוף ורחצה בים, מתרחצים ומתרחצות הם מופע שכיח באמנות. החל מדיאנה הרוחצת עם נערותיה ונגלית על ידי הקטיון בציורי מיתולוגיה בארוקיים, דרך תיאורים מודרניים, בייחוד בתקופה האימפרסיוניסטית והפוסט אימפרסיוניסטית, ועד תיאורים עכשוויים, כמו דגנית ברסט או רינקה דקסטר. נראה לי שקרבלניקוב־פז קרובה יותר לתיאורי המתרחצים כפי שהתפתחו במאה ה-19, כבילוי לשעות הפנאי של החברה הבורגנית באחד מחופי הרחצה של צרפת. אולם בעוד במאה ה-19 התיאורים התקשרו להתפתחות הערים ואוכלוסייתן, והיו חלק מתיאור הבילוי של שעות הפנאי וההווי הבורגני, הרי קרבלניקוב־פז מציעה התבוננות על חברה שלרוב אינה מצויה במרכז השיח האמנותי. ניכר במתרחצות שלה שהן מבלות, נהנות זו מחברתה של זו וחווות חופש רגעי לא אופייני. יש אמפתיה רבה בתיאורים, אך קשה לזהות התפתחות. זה מופע החוזר על עצמו,

מתפעל מהעיסוק בחומר ובתוכן, אך נותר חדגוני. אחת העבודות הטובות היא "נשים וגלגל", שלוש נשים חופרות בית בחול ואשה נוספת יושבת לידן. העבודה חושית וחושנית, למרות הבגדים הארוכים והצנועים, האמנית מציגה את קווי המתאר של הגוף, את התעגלות האיברים הרוכנים זה לצד זה. הבגד העוטף את הגוף יוצר הסתרה מסקרנת הרבה יותר מאשר בגד ים חושפני, והקומפוזיציה הפירמידלית שיוצרים שלושת הגבות, כמו מסתירה סוד משותף. כך מטעינה האמנית את העבודה במעבר לנראה לעין.

מחוץ לגדר. העבודה "האצן"

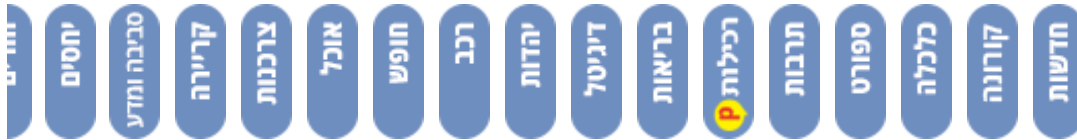
רוב העבודות דומות בקומפוזיציה – התמקדות בדמויות וחלוקה לרגיסטרים של חול וים. הרקע – בניינים, מלונות, ארובת רידינג – מנכיח את העיר כל הזמן. "האצן" היא עבודה שונה בנקודת המבט שלה, ואחת היפות בתערוכה לדעתי. העבודה מציגה את ההתרחשות מחוץ לחוף הסגור. מרחב שאליו חוזרים גם גברים ואין בו משמעות לימים הנפרדים. בסמוך לחוף הנשים רץ גבר. ללא חולצה, נועל נעלי התעמלות, אוזניות על אוזניו והוא רץ קדימה כלפי הצופים. שפת הגוף שלו, הביטחון, ההתקרבות אל הצופה, שונים במהותם מאופן תיאור הנשים שעל החוף. בצורה מעודנת ביותר מצליחה קרבלניקוב־פז להצביע על ההבדלים בין החברה הדתית לחילונית, בניואנסים של העמדה והתנהלות. העבודה מראה היטב את וירטואוזיות הטכניקה, כאשר שביל האבנים האפור־ורוד שעליו הוא רץ מקבל חיים ונוכחות משל עצמו, נוכחות צבעונית וחומרית, רוחשת חיים ועניין, הרבה יותר מאשר ריצוף האקרשטיין המקורי. יש בעבודות בתערוכה קסם רב. השילוב בין הטכניקה, המראה הבוהק והשטוח ועולם התוכן יוצרים תערוכה פתיינית, אם כי היא נותרת מעט שטוחה, כמו פני השטח עמוסי המסקינטייפ. אולי היה ראוי להציג פחות עבודות ולהתמקד בטובות ביותר. כך או כך מעניין לראות כיצד תתפתח האמנית מכאן.

« הילה קרבלניקוב-פז - חוף שרתון, עד ה-19.4. גלריה ברוורמן,

רחוב השרון 12 ב' (מתחם תחנה המרכזית הישנה), תל אביב.

שעות פתיחה: ב'-ה' 11:00 - 19:00 שישי-שבת 11:00 - 14:00.

יתכן ששעות הגלריה ישתנו בהתאם לחג.

דואר אדום · מזג אוויר · דעות · מוספים · בלייזר · אסטרולוגיה · פרוגי · פרויקטים · לימודים · בעלי מקצוע · ביטוח · חת

הפכו את ynet לאתר הבית

יהדות תרבות אמנות

judaism יהדות

הבמה ספרות מוזיקה אופנה **אמנות** המסך זמני כניסת שבת

מים קדושים: בחלוק פרחוני, מול שלושה רבנים

כדי לקבל את חותמת ההכשר הסופית לגיור, מתבקשות הנשים לטבול במקווה כשחלוק לגופן, לעיני שלושה רבנים. נשים דתיות שהזדעזעו מהרעיון, יצרו תערוכה בהשתתפות רבנים וח"כים: "מתחת לנשים יהודיות יש קסטה נמוכה יותר, וזה נשים גרות"

טלי פרקש פורסם: 18.04.13, 14:23

"הגענו למקום, הטקס התחיל. אמי הייתה הראשונה לטבול, רק כתונת לילה דקיקה כיסתה את גופה. היא נכנסה למקווה וטבלה עד שהמים כיסו לחלוטין את ראשה, חזרה וטבלה כמה פעמים כפי שהורו לה שלושה רבנים שעמדו מעל ראשה, לבושים בחליפות שחורות הדורות, והסתכלו על כל תנועה שהיא עשתה. אני זוכרת שהם לא הפסיקו למלמל דברים שלא הבנתי. התבוננתי במחזה מבוהלת. עמדתי מוכנה... לבושה בכותונת... והמתנתי".

<< [עוד חדשות, כתבות ותוכן - בעמוד הפייסבוק של ynet](#) >>
<< [הכל על העולם היהודי - בפייסבוק של ערוץ היהדות. כנסו](#) >>

[בדידותם הלא מזהרת של בעלי המוגבלויות](#) / הרב רפי פוירשטיין

במילים אלו משחזרת חברת הכנסת לשעבר, אורית זוארץ, זיכרונות ופחדים של ילדה מבוהלת בת 6, מטקס [הגיור](#) שעברה לפני 40 שנה.

הבימאית הדתייה נורית יעקבס-ינון, חשבה שהמחזה של "אישה בחלוק מול גברים" מטריד רק אותה, עד שפגשה ביוצרת הילה קרבלניקוב-פז, בטוענת הרבנית רבקה לוביץ', בח"כית הטרייה עליזה לביא ובנשים נוספות, שכל אחת מהן הציצה אל עולמן של המתגירות – ונפגעה. יצאה מזה תערוכה חדשה, "מעשה באישה וחלוק", המוצגת החל מהערב (ה') בבית האומנים בתל אביב, ועוסקת במה שהוא במקרה הטוב פולמוס, ובמקרה האישי "פצע פתוח": טבילת גרות.

תחושות של השפלה

"אני יכולה לספר לך רק על עצמי", פותחת הבימאית נורית יעקבס-ינון, בסיפור שהתחיל במסמך ממשלתי ונגמר בתערוכה. "מכר שלי שהועסק אז במסגרת ממשלתית, נתקל במכר שהוציא משרד ראש הממשלה לקליטת גברים ששימשו כבית דין עבור טבילות גירות במקוואות". תפקיד שאגב אינו דורש הכשרה ממשית של דיין.

"במובן מסוים זה אכן משפיל: לעמוד רטובה בחלוק של הרבנות מול שלושה גברים שמסתכלים עלייך?"
מתוך עבודה של הילה קרבליניקוב-פז

המסמך שראתה יעקבס-ינון לפני חמש שנים נשאר בסוף מחץ לתערוכה, אך את התגלית ההיא היא החליטה להפוך לנחלת הכלל: "למרות שאני אישה דתייה 'מאז ולתמיד', כמו שאומרים, לא הכרתי את הטקס הזה. לא הכרתי במעגל ראשון נשים שהתגיירו, שיכלו לספר על החוויה האינטימית הזו, והתגובה הראשונית שלי הייתה הפתעה".

גם אצל הילה קרבליניקוב-פז נשמר גורם ההפתעה: "אמא שלי נוהגת לארח בנות שעוברות תהליך גיור לארוחות שבת, ובכלל, ללוות אותן. באחת הפעמים פשוט שאלתי אותן בסקרנות על התהליך, ואיך זה בדיוק קורה, והן סיפרו לי בטבעיות שהן הולכות למקווה וטובלות. זה נשמע לי סביר למדי, עד שאחת מהן פלטה שהכול מתרחש מול הדיינים, כלומר, גברים".

"אני לא רוצה להגיד את המילה השפלה", אומרת קרבליניקוב-פז, שהפכה את תחושותיה לסדרת ציורי ענק, באמצעות מסקינטייפ, "אבל במובן מסוים זה אכן משפיל: לעמוד רטובה בחלוק של הרבנות מול שלושה גברים שמסתכלים עלייך? חוויה נעימה זה בטח לא".

"זה נראה לך הגיוני שהאישה שאחראית לחותם הכשרות של הטבילה שלך ושלי, לא מספיק טובה לטבילתה הכשרה של אותה גיורת?" עבודה של מיכל קרבלינקוב-פז

קרבלינקוב-פז מספרת כי הגיבה בתדהמה לדברי הבנות, ושאלה אותן אם הן מסכימות לזה. לדבריה, "הן היו בשוק מהשאלה. הן הרי לא באות מהעולם הדתי, ולכן הסיטואציה של לעמוד ולטבול מול גבר לא נראית להן בעייתית. הן צעירות ועושות מה שאומרים להן דמויות סמכותיות, מה אישית הן חושבות על זה? זה לא חלק מהמשוואה בכלל".

"משהו פה לא מכבד את המעמד"

בפתח התערוכה העמידה האוצרת רז סמירה, תמונה של האמן שמעון פינטו המתארת את "מקום ההתרחשות" - [המקנה](#). בפנים מוצגות זו מול זו, שתי יצירות וידיאו של הבימאית והאמנית נורית יעקבס-ינון, שאחת מהן מתרחשת בחלקה על הרצפה למרגלות המבקר, ובה שחזור המוקרן "בלוף" של אקט [הטבילה](#), העומד במרכז התערוכה, כשהצופים מוזמנים לראות אותו מנקודת מבטם של הרבנים הגברים, כלומר מלמעלה.

"הטובלת היא שחקנית", מעדכנת יעקבס-ינון, "הבלנית בתפקיד עצמה, מנהל המקווה כנ"ל. הווידאו-ארט צולם במקווה אמיתי בשעות היום, גם החלוק שאותו לובשת הדמות הוא החלוק המקורי שאותו הן מקבלות מהדיינים, אחד מתוך שני דגמים. הראשון הוא בצבעים עזים יותר, והשני בגווני פסטל. אני בחרתי את השני".

קולקציית הרבנות הראשית?

"משהו כזה. מה שמעניין בחלוק הזה, וזו 'תגלית של הילה', היא התווית, שעליה כתוב באנגלית - Like a dream (כמו חלום). זה חלוק ארוך ולא שקוף שמכסה את הכל", ממחרת יעקבס לסגור על הרבנים. "בבית הדין נמצאים אנשים רציניים, מכובדים, שעושים את עבודתם לשם שמים. ועם זאת, עצם המעמד של אישה בחלוק שטובלת בפני שלושה גברים, לא מכבד את האישה המתגיירת, או את בית הדין, על אף שפורמלית זה לא חורג מגדרות הצניעות".

"החלוק שאותו לובשת הדמות הוא החלוק המקורי שאותו הן מקבלות מהדיינים, אחד מתוך שני דגמים". מתוך המיצג של יעקבס-ינון

קרבלניקוב-פז חולקת עליה. "אני מבני ברק במקור, הלכתי כילדה לחוף הנפרד בשרתון, שבו נשים חרדיות מתרחצות בחלוקים, לכן מאוד ברור לי מה קורה לחלוק במים. הוא מתרומם, הוא נצמד. המתגירת בטח עסוקה מאוד במה שקורה לחלוק שלה יותר מכל דבר אחר. אפשר להימנע מזה, והדיינים, ככלות הכל, הם גברים עם כל המשתמע מכך".

מעמד לא קל - גם לבית הדין

גל של דיונים הלכתיים על הנושא, הוא המשכו הישיר של המייצג נוסף של יעקבס-ינון בתערוכה: שלושה מסכים המתעדים רב-שיח של הרבנים - [הרב חיים דרוקמן](#), [הרב דוד סתינ](#), והרב בני לאו, סביב סוגיית הטבילה.

"שלושתם מדברים על המורכבות ועל האתגר", אומרת יעקבס-ינון. "על ההאפשרות או חוסר האפשרות לשנות את המצב. הם דיברו בכנות וביושר, הזדהו במידה מסוימת עם המצוקה, ואפשרו לי לראות שהמעמד הזה לא קל גם לבית הדין, ולא רק לגיורת. הדיון שעולה מדבריהם הוא פחות הדיון ההלכתי הישיר, אלא שאלות של היתכנות בזמן הקרוב לטיפול בנושא הזה, ודיון על מידת הדחיפות שדורש המצב, והאם זה הנושא הראשון שצריך להתמודד אתו".

זה לא התירוץ הקבוע לטיפול בסוגיות כאלו?

"את זה את אמרת".

מי ישמיע את קולן?

האם נוכחותם של שלושה גברים במעמד הטבילה הוא אכן "גזירת הכתוב", או שמה יש פתרונות אחרים למצב הנוכחי? הרבנית מיכל טיקוצ'נסקי, מי שעומדת בראש בית המדרש "[בית מורשה](#)", סבורה כי כן.

במאמר הלכתי שכתבה בעניין בכתב העת "אקדמות" של בית המדרש, לפני כחמש שנים - מעלה הרבנית טיקוצ'נסקי פתרונות הלכתיים שונים, שחלקם עונים, לדבריה, גם לתפיסות המחמירות בהלכה. בין ההצעות: מינוי אישה לתפקיד "שליחת בית הדין" שתפקח על טבילה כהלכתה.

"צניעותן של נשים המבקשות להשתייך לעם היהודי", כך הרבנית, "היא עניין בעל ערך שאין להקל בו ראש בעומדו כנגד ערכים האחרים הקשורים בסוגיה. נשים עלובות אלו העומדות בתור ומצפות בכליון עיניים לקבלת חותמת הכשרות של עם ישראל, מי יילחם להן? מי ישמיע את קולן? יש להיזהר מאוד מרמיסת כבודה של אישה שכל רצונה להיות בת לעם ישראל, ולהסתופף תחת כנפי השכינה".

הממד הפמיניסטי-מגדרי של הסיפור עומד, ללא ספק על הכוונת של היוצרות: "אני האישה הפסולה לעדות ולדיינות, אני שאינני גיורת, יכולה לבוא ולשאול את השאלות", מסבירה יעקבס-ינון את קונפליקט שבין אהבה לתורה ולמצוותיה - לשאלות והתהיות המתעוררות נוכח סוגיות מעין אלו. "הקונפליקט הזה הוא חלק ממני, וככה אני מגדלת את ארבעת ילדיי, ומהמקום הזה של 'נאמנים פצעי אוהב', אני באה ומבקשת לשאול את השאלות, גם אם לא לקבל תשובות - לפחות לשאול".

"הקושי המרכזי בתהליך הגיור של הנשים הוא בטבילה עצמה. שלושה גברים עומדים ומביטים בטובלת. אמנם נכון, הגיורת לבושה בחלוק ארוך ואטום. הדיינים אדיבים ומסבירי פנים, ובדרך כלל יתנו לחברה קרובה להיות נוכחת בטבילה. ובכל זאת – זהו רגע אינטימי מאין כמותו מבחינה נפשית ומבחינה גופנית. זהו הרגע בו החיים הקודמים נחקקים, והחיים החדשים מתחילים. ודווקא ברגע זה נוכחים אנשים זרים בני המין השני" (מתוך ספר התערוכה, מאמר שכתבה ח"כ עליזה לביא).

הנשים הגיורות - הקסטה הנמוכה ביותר

במרכזו של מיצג הסאונד של יעקבס-ינון, נמצא טקסט "מדרש הגיורות" של הטוענת הרבנית, רבקה לוביץ'. במיצג נטלות חלק השחקניות יעל אבקסיס וגבריאלה לב, לצד אנשים בתפקידי רב ובלנית, המשמשים כפה וקול לאותן נשים "חסרות מעמד", כהגדרתה.

ועם זאת, העיסוק הנוכחי במתגיירות מציף גם דילמות נוספות סביב נושא מעמד האישה ביהדות. "רק תוך כדי צילום הדימויים בחיי, פתאום קלטתי שהבלנית - 'המלכה של המקווה' - נעלמה", אומרת קורבליניקוב-פז. "תפסתי אותה עומדת שם בצד, לא קשורה או רלוונטית, עם המגב ביד, כשמי שעומד בפועל במקומה הטבעי זה שלושה גברים.

" זה נראה לך הגיוני שהאישה שאחראית לחותם הכשרות של הטבילה שלך ושלי, לא מספיק טובה לטבילתה הכשרה של אותה גיורת?

"התערוכה הזו היא בעצם זעקה למי שלא יכולה לזעוק בעצמה, זו שאין לה פתחון פה, כי מתחת לנשים יהודיות יש קסטה נמוכה יותר וזה נשים גיורות. ואותה אישה מתגיירת, לא יכולה להגיד 'לא' כשדורשים ממנה להיכנס למים בחלוק סבתא פרחוני, מול עיניהם הבוחנות של שלושה גברים".

כאן לא גרות בכיף

28.04.13 שרון מייבסקי

מה גרה צריכה לעבור בשביל להיות יהודייה? התערוכה "אשה

בחלוק" עוקבת אחר חוויית הטבילה במקווה והבעיות שהיא

מעוררת

שיתוף

התערוכה "אשה בחלוק", המוצגת בימים אלה בבית האמנים בתל אביב, מבקשת לתת קול ונראות לקבוצה חסרת ייצוג בחברה הישראלית - גרות. באמצעות קטעי וידאו ארט המכניסים את הקהל לתוך חוויית הטבילה, ציורים המתעדים את קורות הנשים במקווה, ראיונות עם רבנים מובילים בחברה הדתית ומיצג סאונד המבוסס על מדרש נשי, מצליחה התערוכה לייצר קשת של רגשות מנוגדים וכן אמירה אידיאולוגית מורכבת.

הבלנית, הילה קרבלינקוב-פז, 2012

מהי בעצם חוויית הטבילה? אישה צעירה בחלוק צבעוני ורחב עומדת בתוך מקווה טהרה. המים מגיעים עד מותניה. בטבילה היא מבקשת את האישור הסופי להיותה בת חדשה לעם היהודי. טבילה זאת באה בגמר תהליך לימוד ארוך על אודות ההלכה, ההיסטוריה והתרבות היהודית. מי שאמור להשגיח כי הטבילה מתקיימת כהלכה הם שלושה חברי בית הדין.

אם כן, ברגע של לידה מחדש, נאלצת הגרה להתמודד לא רק עם ייחודיותו של הרגע ועם התרגשותה הברורה משום לידתה מחדש כיהודייה, אלא גם עם מבוכה עצומה, אולי השפלה, נוכח שלושת הגברים שצופים בה עושה זאת. תשאל הצופה הסבירה בתערוכה מדוע שלא יהיו שם שלוש נשים כשם שכשגבר עובר גיור, הוא טובל מול שלושה גברים? על פי ההלכה, נשים פסולות לעדות ואינן יכולות לשבת בבית הדין. לנוכח מציאות זו, יוצרות התערוכה משמיעות קול אופוזיציוני. " ברגע של לידה מחדש, נאלצת הגרה להתמודד לא רק עם ייחודיותו של הרגע, התרגשותה הברורה משום לידתה מחדש כיהודייה, אלא גם " עם מבוכה עצומה, אולי השפלה, נוכח קיומו של טקס הטבילה אל מול שלושה גברים

יוזמת התערוכה נורית יעקבס ינון קיבלה מחבר מסמך שהצהיר על מכרז מטעם משרד ראש הממשלה להכשרת גברים שישמשו בית דין מיוחד לטבילת גרות במקוואות ברחבי הארץ. עברו כמה שנים, ומפגש עם הציירת הילה קרבלינקוב-פז הצית בשתיהן את הנושא מחדש.

ברוח זו, בתערוכה, שאצרה רז סמירה, בולט הניסיון לספר את סיפור טבילת הגרות מבלי להיות עוד חוליה בשרשרת המבט החודר. דוגמה לכך היא עבודתו של הצייר שמעון פינטו, המוצגת בחלל הכניסה ומספקת מבט רך ונקי על המקווה. גם ציוריה של קרבלינקוב-פז שמבוססים על צילומי סטילס שצולמו במקווה מבקשים לאתגר את המבט המקובל, ובמקומו מקצים מקום דווקא למבט הנשי.

עבודת הווידיאו של נורית יעקבס ינון מבקשת לבחון את הסוגיה מנקודות המבט של שלושה רבנים מרכזיים - הרב דוד סתיו (המועמד לתפקיד הרב

"מתוך מיצב הוידאו של נורית יעקבס ינון" מעשה באישה וחלוק

שלושת הרבנים מייצגים גישות שונות לסוגיית טבילת הגרות. שלושם מדברים על הרגע הזה כרגע מורכב אך הניואנסים ברורים: הרב דרוקמן טוען שהם עושים את המקסימום כדי לנהוג בעדינות ובצניעות, מספר שלא שמע תלונות מגרות וחושב שנשים אחרות מתלוננות בשמן. הרב סתיו סבור שאכן מדובר במעמד לא נעים, אבל בתוך נסיבות אלה, ההליך נעשה בעדינות המרבית, ואילו הרב בני לאו מרגיש שזה מצב לא תקין ושצריך לשנות אותו. בתוך ומול סבך הטיעונים וההשקפות הללו ניצבת התערוכה האמיצה הזאת ותובעת מאיתנו לראות את מה שמתרחש לאור החרסינות הצבועות בז' של מקווה הטהרה.

מעשה באישה וחלוק

טבילת נשים מתגירות

תערוכת מיצבי אמנות - וידאו וציורים

• הילה קרבלניקוב פז • נורית יעקבס ינון • שמעון פינטו

אוצרת: רז סמירה